

مدیران در شرکتهای سهامی

شناسائی مدیران بطور جامع با مطالعه کامل قانون تجارت صورت خواهد پذیرفت لکن این بدان معنی نیست که نتوان تعریف مختصری از آنان نمود. در هر صورت قانون تجارت ما از تعریف مدیران خودداری نموده است. ماده ۱۰۷ قانون شرکتهای سهامی عام و خاص مصوب اسفند ماه ۴۷ میگوید «شرکت سهامی بوسیله هیأت مدیره‌ای که از بین صاحبان سهام انتخاب شده وکلا و یا بعضاً قابل عزل میباشند اداره خواهد شد.....» ماده ۴۸ قانون تجارت در مبحث شرکتهای سهامی نیز تعریفی از مدیران بعمل نیاورده است. بهمین ترتیب در قوانین شرکتهای ۱۹۴۸ و ۱۹۶۷ انگلیس نیز تعریفی از مدیران بچشم نمی‌خورد بنظر نمیرسد با پرهیز از تعریف عناوینی با چنین اهمیت بتوان مشکلات مربوط به آن را حل نمود برعکس شاید بتوان با خلاصه‌ای عناوین مهمی را مورد دقت قرار داد.

در هر صورت با توجه به مطالب بالا میتوان گفت مدیران افراد باصلاحیتی هستند که بوسیله صاحبان سهام برای مدت معینی انتخاب شده وکنترل و اداره شرکت را بعهده دارند.

با تعریف بالا ناچار از ذکر مطالب زیر خواهیم بود.

۱- چنانچه با داشتن قسمت عمده سهام مجبور باشیم شخص حقوقی را بمدیریت شرکت انتخاب نمائیم: در این صورت شخص حقوقی همان مسئولیت‌های مدنی شخص حقیقی عضو هیأت مدیره را داشته و باید یکنفر را بنمایندگی دائمی خود جهت انجام وظایف مدیریت معرفی نماید. در حقیقت مدیر همان نماینده‌ایست که از طرف شرکت صاحب سهم معرفی شده است، زیرا شخص حقوقی نمیتواند مدیریت خود را اعمال نماید مگر بوسیله شخص حقیقی و چنانچه به شخص حقوقی مسئولیتی نیز بارگردد. از طریق شخص حقیقی یا در حقیقت نماینده اوست.

۱- نتیجتاً اگر ماده ۱۱۰ قانون شرکتهای سهامی عام و خاص میگوید اشخاص

حقوقی را میتوان بمدیریت شرکت انتخاب نمود. هیچ نیست مگر تحمیل مسئولیت به شخص حقوقی و آنهم بلحاظ داشتن سهام میباشد. که نتیجه آن توانائی در جبران خسارت است.

۲- مدیران بوسیله صاحبان سهام انتخاب میشوند بدیپهست هنگام تأسیس شرکت بوسیله مجمع عمومی مؤسس در جریان اداره شرکت بوسیله مجمع عمومی عادی انتخاب خواهند شد.

حقیقت این است که مدیران نمایندگان شرکت محسوب میشوند و این شرکت یا جمیع صاحبان سهام هستند که اصیل تلقی میشوند، بعضی از دانشمندان حقوقی به اشتباه رابطه بین مودع و مستودع را به شرکت و مدیر بار نموده اند. این اشتباه ناشی از آن است که بظاهر اموال و اسناد و دیگر حقوق در اختیار مدیران قرار میگیرد. در حالی که همانطور که قبلاً ذکر شد. رابطه بین شرکت و مدیر صرفاً رابطه یک اصیل و نماینده است (Principal and Agent) زیرا با توجه به اینکه شرکت یک شخص حقوقی و ساخته و پرداخته قانون است ولی میتواند و باید مسئولیت های ناشیه از اعمال خود را تحمل نماید. در هر حال این بآن معنی نیست که مدیران هیچ نوع مسئولیتی ندارند زیرا مسئولیت های را که ناشی از تقصیرات مدیران میشود نباید فراموش گردد.

اولین مدیران بوسیله مجمع عمومی مؤسس انتخاب میشوند و پس از آن این عمل بوسیله مجمع عمومی عادی انجام خواهد شد. در مورد انتخاب مدیران بااستناد قسمت اخیر ماده ۸۸ اصلاحی قانون تجارت تعداد آراء هر رأی دهنده در عدد مدیرانی که باید انتخاب شوند ضرب میشود و حق رأی هر رأی دهنده برابر با حاصل ضرب مذکور خواهد بود. رأی دهنده میتواند آراء خود را بیک نفر بدهد یا آنرا بین چند نفر تقسیم کند.

۳- صلاحیت مدیران: بااستناد ماده ۱۱۱ اصلاحی قانون تجارت اشخاص زیر نمیتوانند بمدیریت شرکت انتخاب شوند.

۱-۳ محجورین و کسانی که حکم دادگاه در مورد ورشکستگی آنها صادر شده است.

۲-۳ کسانی که بعلت ارتکاب جنایت یا یکی از جنحه های ذیل بموجب حکم قطعی از حقوق اجتماعی یا بعضاً محروم شده باشد (در مدت محرومیت).

۳-۳ سارقین - خائنین در امانت - کلاهبرداران.

۴-۳ مجرمین به جنحه های که بموجب قانون در حکم خیانت در امانت یا کلاهبرداری شناخته شده است از قبیل اختلاس - تدلیس - تصرف غیرقانونی در اموال عمومی.

۵-۳ افرادی که مدیریت عامل شرکت دیگری را در همان زمان عهده دار میباشند.

۶-۳ بدیپهست افرادی که به سن قانونی نرسیده اند نمیتوانند به عنوان

مدیریت شرکت انتخاب شوند. اساسنامه شرکت میتواند محدودیت بیشتری از لحاظ سنی قایل شود. مثلا در مورد افرادی که سن آنها از ۷۰ سال بالاتر باشد و غیر آن. ۳-۷- اساسنامه شرکت میتواند با توجه به مقررات جاری محدودیت‌های دیگری در مورد انتخاب مدیران قایل شد.

۴- دوره مدیریت مدیران.

همانطوریکه قبلا گفته شد انتخاب اعضاء هیئت مدیره در صلاحیت مجمع عمومی مؤسس و مجمع عمومی عادی میباشد. تعیین مدت مدیریت نیز با مجامع مذکور است که با توجه با اساسنامه شرکت و مقررات قانون تجارت میتوانند مدت مأموریت مدیران را تعیین نمایند.

اساسنامه شرکت مدت مأموریت مدیران را تعیین میکند، این مدت در بعضی از انواع شرکتهای میتواند محدود باشد. بطوریکه در شرکتهایی که در قانون تجارت ایران تحت عنوان شرکتهای با مسئولیت محدود مطالعه میکنیم. مدت مأموریت مدیران میتواند مادام‌العمر باشد. لکن در شرکتهای سهامی با توجه به ماده ۱۰۹ اصلاحی این مدت از دو سال تجاوز نخواهد کرد. بنظر میرسد با عنایت به قسمت اخیر ماده مذکور که میگوید «انتخاب مجدد مدیران بلامانع است» بتوان تمديد دوره مدیریت را پیش‌بینی نمود. بنابراین فوق‌چنانچه در اساسنامه شرکتی ماده‌ای باین صورت (مدت مأموریت مدیران دو سال میباشد و پس از پایان آن، مدت مذکور خودبخود برای سالهای بعد از آن تمديد میگردد.) پیش‌بینی شود. دیگر ضرورتی نخواهد داشت که پس از پایان مدت دو سال مجمع عمومی عادی جهت انتخاب مدیران تشکیل شود. باید توجه داشت که اتخاذ چنین تصمیم اگرچه ممکن است در مورد شرکتهای سهامی خاص مفید باشد. لکن در مورد شرکتهای سهامی عام این تصمیم بهیچ‌عنوان معقول نمیباشد ارجح است در مورد شرکتهای سهامی عام. مدت مأموریت مدیران از يك سال تجاوز نکند در هر صورت با استناد ماده ۱۰۷ اصلاحی صاحبان سهام میتوانند در هر زمان تمام مدیران یا بعضی از آنان را عزل نمایند.

همچنین در مواردی که از يك یا چند نفر از مدیران سلب صلاحیت میگردد. از قبیل اینکه ورشکسته شود. یا بوسیله دادگاه محکوم شود یا بهره‌عنوان سهام وثیقه خود را از دست بدهد. خودبخود و بلافاصله سمت وی تمام شده تلقی میگردد.

بنابراین هرگونه اقدام وی بعد از سلب صلاحیت غیرقانونی است در چنین مورد یا در موارد مشابه نظیر فوت یا استعفاء يك یا چند نفر از آقایان مدیران، مدیران علی‌البدل جای‌گزین آنان خواهد شد. در صورتیکه اعضاء علی‌البدل تعیین نشده باشد و یا تعداد اعضاء علی‌البدل کافی برای تصدی محلهای خالی در هیئت مدیره نباشد مدیران باقیمانده باید بلافاصله مجمع عمومی عادی شرکت را جهت تکمیل اعضاء هیأت مدیره دعوت نمایند. هرگاه هیئت مدیره از دعوت مجمع عمومی برای انتخاب مدیر یا مدیرانی که سمت او بلامتصدی مانده خودداری کنند هرذینفع حق دارد از بازرسی شرکت بخواهد که به دعوت مجمع عمومی عادی جهت تکمیل عده مدیران

بر اساس تشریفات (ماده ۸۸ اصلاحی) لازم اقدام کنند و بازرسی مکلف بانجام چنین درخواستی میباشد.

۵- کنترل و اداره شرکت.

همانطوریکه قبلاً ذکر شده مدیران شرکت (Agent) میباشدند و در حدود موضوع شرکت عبارت دیگر در جهت منظوری که شرکت برای آن تشکیل شده است هر نوع اقدامی را که لازم باشد انجام خواهند داد. در اینجا باید بین اختیارات مجامع و اختیارات مدیران تفکیک قایل شویم، تصمیم درباره بعضی از مسائل مهم از قبیل تغییرات در اساسنامه - انتخاب بازرسان و مدیران - تصویب ترازنامه و غیره خاص مجامع عمومی است، بهمین جهت ماده ۱۱۸ اصلاحی میگوید «جز درباره موضوعاتی که بموجب مقررات این قانون اخذ تصمیم و اقدام درباره آنها در صلاحیت خاص مجامع عمومی است مدیران شرکت دارای کلیه اختیارات لازم برای اداره امور شرکت میباشدند...» اختیارات و مسئولیتهای مدیران در بحثهای دیگر مفصلاً مورد بررسی قرار گرفته است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی